

Ніколь ДМІТРИЄВА,

orcid.org/0000-0001-6492-3371

аспірант кафедри освітології та психолого-педагогічних наук

Київського університету імені Бориса Грінченка

(Київ, Україна) *nikolestern@ukr.net*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ЗОРІЄНТОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті визначено педагогічні умови формування інноваційно-зорієнтованої особистості майбутнього вчителя фізичної культури. основними педагогічними умовами, що сприяють результативності процесу формування інноваційно-зорієнтованої особистості майбутнього вчителя фізичної культури, є: створене в закладі вищої освіти інноваційно-педагогічне середовище, що спрямоване на формування інноваційно-зорієнтованої особистості майбутнього вчителя фізичної культури; залучення студентів до квазіпрофесійної діяльності в інноваційно-педагогічному середовищі з метою формування їх позитивної мотивації та методичного досвіду раціонального використання інноваційних технологій фізичної культури у професійно-методичній діяльності, впровадження контекстного навчання; активне застосування інноваційних технологій фізичної культури під час викладання дисциплін, що формують здатність до безперервного професійного розвитку, інноватизація змісту, форм, методів і прийомів, навчально-методичного забезпечення освітнього процесу в закладі вищої освіти, спрямованого на формування інноваційно-зорієнтованої особистості майбутніх вчителів фізичної культури. Виділяють три базові форми діяльності студентів: навчальна діяльність академічного типу (уроки, лекції, семінарські заняття, самостійна робота); квазіпрофесійна діяльність (ділові ігри, ігрові форми занять, тренінги); навчально-професійна діяльність (науково-дослідницька робота, виробнича практика, дипломне проєктування). Сутність квазіпрофесійної діяльності полягає в тому, що вона протікає в реальних умовах та забезпечує єдність вищеназваних контекстів. Застосування інноваційних технологій фізичної культури під час викладання дисциплін, що формують фахові компетентності є найважливішою умовою формування інноваційно-зорієнтованої особистості майбутнього вчителя фізичної культури. До таких технологій відносимо: диференційовані технології фізичної культури; інформаційно-комунікаційні технології; оздоровчі технології; технологія проєктної діяльності; ігрові технології; актуальні технології у фізичній культурі (відеоаналіз, мобільні додатки, онлайн-відео, віртуальні класи, відео-ігри, монітори та трекари, розумний годинник).

Ключові слова: педагогічні умови, фізичне виховання, особистість, інноваційність, інноваціє спрямування, професійна підготовка.

Nikol DMITRIIEVA,

orcid.org/0000-0001-6492-3371

PhD student at the Department of Educology and Psychological and Pedagogical Sciences

Borys Grinchenko Kyiv University

(Kyiv, Ukraine) *nikolestern@ukr.net*

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE FORMATION OF THE INNOVATION-ORIENTED PERSONALITY OF THE FUTURE TEACHER OF PHYSICAL EDUCATION

The article defines the pedagogical conditions for the formation of an innovation-oriented personality of the future teacher of physical education. the main pedagogical conditions contributing to the effectiveness of the process of forming an innovation-oriented personality of a future physical education teacher are: an innovative-pedagogical environment created in a higher education institution aimed at forming an innovation-oriented personality of a future physical education teacher; involving students in quasi-professional activities in an innovative pedagogical environment with the aim of forming their positive motivation and methodical experience of the rational use of innovative technologies of physical education in professional and methodical activities, the introduction of contextual learning; active application of innovative physical education technologies during the teaching of disciplines that form the ability for continuous professional development, innovation of content, forms, methods and techniques, educational and methodological support of the educational process in a higher education institution, aimed at forming an innovation-oriented personality of future physical education teachers. There are three basic forms of student activity: academic activity (lessons, lectures, seminars, independent work); quasi-professional activity (business games, game forms of classes, trainings); educational and professional activity (scientific and research work, production practice, diploma design). The essence of quasi-professional

activity is that it takes place in real conditions and ensures the unity of the above-mentioned contexts. The application of innovative physical education technologies during the teaching of disciplines that form professional competences is the most important condition for the formation of an innovation-oriented personality of the future physical culture teacher. Such technologies include: differentiated technologies of physical culture; information and communication technologies; health technologies; project activity technology; gaming technologies; current technologies in physical culture (video analysis, mobile applications, online videos, virtual classes, video games, monitors and trackers, smart watches).

Key words: pedagogical conditions, physical education, personality, innovativeness, innovative orientation, professional training.

Постановка проблеми. Сьогодні оновлюються освітні стандарти, вводяться нові стратегії розвитку та вдосконалення професії вчителя. У зв'язку з цим змінюються акценти у процесі навчання, стає важливим не тільки оволодіння знаннями та «твердими» навичками, надзвичайно актуальним є розвиток особистісних якостей та формування актуальних особистісних рис у здобувача вищої освіти (Дмітрієва, 2022). Для реалізації цього завдання стає необхідним готувати фахівця нової епохи, із навичкою бачити та реалізовувати нововведення в професійній діяльності загалом та із сучасними дітьми зокрема. Вчитель фізичної культури має бути відкритою для нових ідей особистістю, постійно вдосконалювати власну професійну майстерність та бути цілком зосередженим на потребах учнів, при взаємодії із якими провадить професійну діяльність (Дмітрієва і Хоружа, 2023). Отже, постає завдання формування особистості загалом та інноваційно-зорієнтованої особистості зокрема.

Аналіз досліджень. Умову в педагогіці розглядають як філософську категорію, в якій відображається відношення речі до тих факторів, завдяки яким вона виникає й існує; спосіб формування чого-небудь або зовнішня обставина середовища, яка є причиною якісних змін особистості; оптимальне поєднання різних факторів; спеціально організований вплив на психолого-педагогічні фактори тощо (Дрокіна, 2020). Із огляду на вищесказане, під педагогічними умовами формування інноваційно-зорієнтованої особистості майбутнього вчителя фізичної культури розуміємо необхідні й достатні обставини, за яких процес їхньої професійної підготовки забезпечить ефективне здобуття знань, умінь і навичок майбутніх фахівців в процесі професійної підготовки. Отже, необхідним є визначення педагогічних умов, оскільки саме вони обумовлюють подальші закономірності функціонування розробленої моделі формування інноваційно-зорієнтованої особистості майбутнього вчителя фізичної культури в системі професійної підготовки у ЗВО.

Мета статті – визначення педагогічних умов формування інноваційно-зорієнтованої особистості майбутнього вчителя фізичної культури.

Виклад основного матеріалу. Аналіз психолого-педагогічної літератури з теми дослідження, а також узагальнення даних, отриманих у процесі проведення констатувального етапу експерименту, дозволили виявити сукупність педагогічних умов з метою максимально ефективно реалізації цілей дослідження та забезпечення результату експериментальної частини роботи.

Слід зазначити, що при визначенні педагогічних умов було враховано: вимоги Галузевого стандарту вищої освіти України, Концепцію Нової української школи; сутність та особливості процесу формування інноваційно-зорієнтованої особистості майбутнього вчителя фізичної культури; результати констатувального етапу експерименту; готовність викладачів випускових кафедр ЗВО сприймати інновації та розвивати в майбутніх учителів фізичної культури належний рівень готовності до інноваційної діяльності.

Із огляду на все вищесказане, основними педагогічними умовами, що сприяють результативності процесу формування інноваційно-зорієнтованої особистості майбутнього вчителя фізичної культури, є:

- створене в закладі вищої освіти інноваційно-педагогічне середовище, що спрямоване на формування інноваційно-зорієнтованої особистості майбутнього вчителя фізичної культури;
- залучення студентів до квазіпрофесійної діяльності в інноваційно-педагогічному середовищі з метою формування їх позитивної мотивації та методичного досвіду раціонального використання інноваційних технологій фізичної культури у професійно-методичній діяльності, впровадження контекстного навчання;
- активне застосування інноваційних технологій фізичної культури під час викладання дисциплін, що формують здатність до безперервного професійного розвитку, інноватизація змісту, форм, методів і прийомів, навчально-методичного забезпечення освітнього процесу в закладі вищої освіти, спрямованого на формування інноваційно-зорієнтованої особистості майбутніх вчителів фізичної культури.

Розглянемо детальніше кожен із зазначених умов.

Створене в закладі вищої освіти інноваційно-педагогічне середовище, що спрямоване на формування інноваційно-зорієнтованої особистості майбутнього вчителя фізичної культури.

В онлайн-академічному тлумачному словнику сучасної української мови термін «середовище» визначено як: 1) сукупність природних умов, у яких відбувається життєдіяльність якого-небудь організму; 2) соціально-побутові умови, в яких проходить життя людини; оточення. У свою чергу, А. С. Дрокіна трактує «середовище», як «заповнене просторово-наочне, природне та соціальне оточення людини, причому вказує, що несприятливе оточення не дає можливості особистості зростати та розвиватися» (Дрокіна, 2020). Вчена стверджує, що існує декілька типів освітніх середовищ, які необхідно розглядати як цілісне явище, оскільки вони одночасно, взаємно проникають і взаємодіють між собою, взаємозбагачують один одного:

– середовище, що орієнтоване на створення умов для розвитку особистісних якостей: здоров'язберігальне, культуротворче, естетично розвивальне, середовище становлення морального досвіду, середовище розвитку та саморозвитку особистості тощо;

– середовище, що орієнтоване на створення умов для формування професійної спрямованості, тобто сукупності професійно значущих якостей, а отже мають професійноосвітні функції: інноваційне освітнє середовище ЗВО, інформаційне, професійно-освітнє, віртуальне освітнє середовище тощо;

– середовище, що орієнтоване на професійний та особистий розвиток і саморозвиток усіх учасників освітнього процесу (середовище професійно-особистісного саморозвитку студентів).

Таким чином, освітнє середовище є сукупністю організаційно-дидактичних умов і факторів, які встановлюються у педагогічному процесі, а також міжособистісних відносин, що впливають на формування особистості із заданими особистісними якостями.

Цілеспрямоване створення у ЗВО інноваційно-педагогічного середовища забезпечує включення студентів до культурно-соціальних зв'язків різного типу та рівня; розвиток їхньої мотиваційно-смыслові сфери; побудова навчального процесу з урахуванням формування продуктивного досвіду; індивідуалізацію процесу навчання на основі формування та реалізації індивідуальних освітніх програм.

Відмінною рисою інноваційно-педагогічного середовища є синтез основних факторів розвитку особистості – середовища життєдіяльності,

виховання, самоосвіти та самовиховання, спрямованих на реалізацію творчого потенціалу учня. Таке середовище є комплексною формою функціонування та реалізації основоположних принципів інноваційної педагогіки та є єдиним освітнім простором навчального закладу, що дозволяє кооперувати зусилля всіх зацікавлених суб'єктів та об'єктів у якісній підготовці майбутніх фахівців.

Формування інноваційно-педагогічного середовища спрямоване на розвиток інноваційного потенціалу, необхідного для генерування нових ідей, створення нових продуктів, технологій, просування фундаментальних та прикладних досліджень у різних галузях знання, у т.ч. педагогічного, в розвитку інноваційної активності особистості як основного критерію готовності до інноваційної діяльності.

Таким чином, інноваційно-педагогічне середовище розуміється як продукт суб'єкт суб'єктних відносин всіх учасників освітнього процесу, який відрізняється тим, що він базується:

– на інноваційному змісті освіти, відображеному в авторських освітніх програмах та в індивідуальних освітніх траєкторіях студентів;

– на інноваційних технологіях освіти, що ґрунтуються на трансдисциплінарному підході, інтерактивних методах навчання та тьюторстві;

– на інноваційних методах виховання, що ґрунтуються на уточнених методах виховної роботи з молоддю в сучасних умовах;

– на нових формах управління освітнім середовищем, заснованих на створенні ситуаційно-прогностичних центрів у ЗВО;

– на безпечному освітньому середовищі вишу, заснованому на безперервному моніторингу та регуляції небезпек, що впливають на якість освіти у ЗВО.

Варто відзначити, що окрему роль слід надати професійно-орієнтованим педагогічним сайтам, серед яких:

– сайти державних органів управління освітою;

– сайти, присвячені педагогічним конференціям, виставкам;

– сайти, присвячені педагогічним конкурсам, олімпіадам;

– сайти, присвячені ознайомленню з педагогічними електронними журналами, газетами;

– електронні бібліотеки;

– мережеві професійні спільноти вчителів;

– сайти, присвячені підвищенню кваліфікації вчителів;

– педагогічні форуми;

– педагогічні блоги.

Із вищезазначеного випливає, що для реалізації зазначеної умови необхідно вирішити ряд проблем:

- технічних (перевірка якісного забезпечення навчальних закладів ІКТ та доступом до мережі Інтернет);

- програмних (забезпечення освітнього процесу програмами спеціального та загального призначення);

- організаційних (організація процесу навчання майбутніх учителів фізичної культури з активною творчою діяльністю, організація удосконалення компетентності до безперервного професійного розвитку студентів та викладачів, що здійснюють підготовку);

- дослідницьких (залучення студентів до участі в заходах, що сприяють формуванню в них творчих якостей в умовах постійно зростаючого науково-технічного процесу: участь в освітніх проєктах, грантах, наукових конференціях різних рівнів тощо).

Залучення студентів до квазіпрофесійної діяльності в інноваційно-педагогічному середовищі з метою формування їх позитивної мотивації та методичного досвіду раціонального використання інноваційних технологій фізичної культури у професійно-методичній діяльності, впровадження контекстного навчання.

Аналіз досліджень вчених теорії контекстного навчання дають змогу стверджувати, що основною метою контекстного навчання (від лат. contextus – з'єднання, зв'язок) є формування в межах освітньої діяльності здобувача освіти його цілісної, внутрішньо-мотивованої професійної підготовленості як майбутнього фахівця.

А.С. Дрокіна, досліджуючи проблему формування професійної компетентності майбутніх фахівців на засадах контекстного навчання, справедливо зазначає, що технологія контекстного навчання проєктує освітній процес у ЗВО як максимально наближений до майбутньої професійної діяльності. Дослідниця наголошує, що основною характеристикою освітнього процесу контекстного типу, що реалізується за допомогою системи нових і традиційних форм та методів навчання, є моделювання предметного й соціального змісту майбутньої професійної діяльності через відтворення реальних професійних ситуацій (Дрокіна, 2020).

Виділяють три базові форми діяльності студентів: навчальна діяльність академічного типу (уроки, лекції, семінарські заняття, самостійна робота); квазіпрофесійна діяльність (ділові ігри, ігрові форми занять, тренінги); навчально-професійна діяльність (науково-дослідницька робота, виробнича практика, дипломне проєктування).

Зважаючи на особливості підготовки майбутніх учителів фізичної культури, а також на специфіку їхньої подальшої фахової діяльності, в основу другої умови дослідження було покладено активне залучення студентів до квазіпрофесійної діяльності в інноваційно-педагогічному середовищі з метою формування в них прагнення (позитивної мотивації) та методичного досвіду раціонального використання інноваційних технологій фізичної культури у професійно-методичній діяльності, реалізації контекстного навчання та безперервного професійного розвитку.

Квазіпрофесійна діяльність допомагає студентам підвищити свій інтерес до обраної ними професійної галузі, актуалізувати свій творчий потенціал, зняти психологічну напругу та страх, який часто виникає у студентів перед педагогічною практикою у школі. Квазіпрофесійна діяльність виступає необхідним етапом переходу від навчальної діяльності у світ професійної культури, задаючи предметний (освоєння знань, умінь, навичок та досвіду професійної діяльності за допомогою системи навчальних завдань, моделей та ситуацій), соціальний (взаємодія учасників освітнього процесу відповідно до прийнятих норм соціальних) відносин) та психологічний («включення» у професію як частину культури: через присвоєння її норм, правил, цінностей) контексти, завдяки чому відбувається перебудова ціннісно-сміслових складових образу світу людини – майбутнього професіонала. Сутність квазіпрофесійної діяльності полягає в тому, що вона протікає в реальних умовах та забезпечує єдність вищезазначених контекстів. Квазіпрофесійна діяльність є однією з форм контекстного навчання та передбачає моделювання певного відрізка професійної діяльності, створення реальних педагогічних ситуацій. Шляхом включення до квазіпрофесійної діяльності студенти навчаються вирішувати різноманітні професійні завдання та питання педагогічної взаємодії. Квазіпрофесійну діяльність можна розглядати як певний перехідний етап між власне навчальною діяльністю та навчально-професійною діяльністю. Вона підвищує рівень підготовки студентів до педагогічної практики та вирішує проблему страху публічного виступу (Дрокіна, 2020).

Квазіпрофесійна діяльність є перехідною від академічної навчальної діяльності до навчально-професійної. Студенти не виконують професійної діяльності, а імітують її. Студент накопичує досвід використання навчальної інформації як засобу діяльності, що все більше набуває рис професійної, що забезпечує перетворення об'єктивних значень, що містяться в цій інформації, в особис-

тісні змісти, тобто власне знання як особистісне надбання майбутнього фахівця, в його професійні компетентності. Основним методичним прийомом перекладу студента в позицію професіонала, що розвивається, є професійне позиціонування – формування позиції професіонала навіть у студентів першого курсу. Квазіпрофесійна діяльність дає можливість студентам засвоїти та актуалізувати професійні знання, компетенції, сприяє становленню сенсотворчих професійних мотивів, розвитку професійно важливих якостей, професійного мислення, набуття досвіду реалізації знань, а також емоційно-вольового регулювання.

Провідними формами такої навчальної роботи у ЗВО можуть бути імітаційні, рольові та ділові ігри, завдання моделювання реальних проблемних ситуацій, тренінги тощо. Перевагою таких форм роботи для майбутнього вчителя фізичної культури є можливість «програти» будь-яку педагогічну ситуацію професійної діяльності з різних позицій учасників педагогічного процесу (вчителя, учня, батьків, адміністрації школи, колег), що дозволить зрозуміти психологію її учасників, й на підсвідомому рівні набути певного досвіду професійної діяльності.

Із вищезазначеного випливає, що для реалізації зазначеної умови необхідно:

– забезпечити модернізацію інноваційно-педагогічного середовища педагогічного закладу вищої освіти з урахуванням положень Концепції Нової української школи;

– забезпечити залучення студентів до квазіпрофесійної діяльності в інноваційно-педагогічному середовищі закладу вищої освіти.

Активне застосування інноваційних технологій фізичної культури під час викладання дисциплін, що формують здатність до безперервного професійного розвитку, інноватизація змісту, форм, методів і прийомів, навчально-методичного забезпечення освітнього процесу в закладі вищої освіти, спрямованого на формування інноваційно-зорієнтованої особистості майбутніх вчителів фізичної культури.

Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури вимагає оволодіння студентами відповідною сукупністю професійно значущих знань, умінь, навичок та особистісних якостей. Саме тому при підготовці майбутнього вчителя рівнозначно важливим є вивчення дисциплін загальноосвітнього, загальнопрофесійного та професійно-теоретичного циклів.

У нашому дослідженні ми поклали в основу формування в студентів контексних знань (як технологічного, так і методичного характеру),

що відповідають потребам освіти й суспільства, рівневим світовим кваліфікаційним вимогам в умовах постійно зростаючого науково-технічного прогресу.

Із огляду на зміст зазначеної підготовки, реалізація цієї умови передбачає відповідну організацію навчального процесу в такий спосіб, щоб студент посідав центральне місце з точки зору його активної діяльності, оскільки організація навчання відображає взаємодію студентів і педагогів, їх співпрацю, організацію й управління процесом навчання, орієнтовані на заплановані результати (досягнення мети й завдань навчання).

Професійно зорієнтовані дисципліни стають фундаментальною основою подальшої фахової самореалізації майбутніх учителів фізичної культури, а інноваційні технології, в свою чергу, дозволять їм адаптуватися в освітньому процесі на найсучаснішому рівні.

Формування контексних професійних знань та вмінь впровадження інноваційних технологій фізичної культури в професійній діяльності починається з навчальної діяльності переважно на заняттях фахових дисциплін. У процесі їх вивчення студенти набувають навичок роботи з певними засобами, знайомляться з можливими сферами їх застосування тощо.

Результативність підготовки студента залежить від спроможності викладача створити мотиваційний настрій, атмосферу співпраці, взаєморозуміння. Дослідниця вказує на необхідність вдосконалення характеру взаємодії викладача зі здобувачем педагогічної освіти, наголошує на важливості реалізації педагогічних технік і методичних прийомів викладачем, що допомагає студентам відчувати себе співучасниками такого процесу, переживати ситуацію успіху під час фахового навчання.

Слід зазначити, що запропонована умова буде довершеною у тому випадку, якщо відбуватиметься постійне відстеження нововведень з питань інноватизації освіти й у зв'язу з цим відбуватиметься постійне удосконалення освітнього процесу у ЗВО. Саме тому в процесі дослідження важливим став ґрунтовний аналіз навчальних програм психолого-педагогічних дисциплін та дисциплін фахової підготовки, і на цій основі – оновлення змісту робочих програм шляхом уведення додаткових модулів, тем.

Застосування інноваційних технологій фізичної культури під час викладання дисциплін, що формують фахові компетентності є найважливішою умовою формування інноваційно-зорієнтованої особистості майбутнього вчителя фізичної

культури. До таких технологій відносимо: диференційовані технології фізичної культури; інформаційно-комунікаційні технології; оздоровчі технології; технологія проєктної діяльності; ігрові технології; актуальні технології у фізичній культурі (відеоаналіз, мобільні додатки, онлайн-відео, віртуальні класи, відео-ігри, монітори та трекари, розумний годинник).

Із вищезазначеного випливає, що для реалізації зазначеної умови необхідно:

- удосконалити форми, методи та прийоми освітнього процесу ЗВО;
- провести ґрунтовний аналіз й оновити зміст робочих програм дисциплін, що складають основу формування інноваційно-зорієнтованої особистості майбутніх учителів фізичної культури в процесі професійно-професійної підготовки шляхом уключення додаткових модулів, тем;

– забезпечити наявність належного навчально-методичного забезпечення, що сприятиме формуванню інноваційно-зорієнтованої особистості майбутніх учителів фізичної культури належного рівня.

Висновки. На підставі проведеного дослідження встановлено, що дотримання вищезазначених педагогічних умов забезпечить випереджальну підготовку майбутніх освітян у ракурсі реалізації Концепції Нової української школи та забезпечить формування інноваційно-зорієнтованої особистості майбутніх учителів фізичної культури в процесі професійно-педагогічної підготовки в ЗВО.

Перспективою подальших досліджень є розкриття потенціалу зазначених педагогічних умов при викладанні дисциплін циклу професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дмитрієва Н., Хоружа Л. Науково-методологічні підходи до формування інноваційно-зорієнтованої особистості майбутнього вчителя фізичної культури. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2023. № 63. Том 1. С. 268–273. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/63-1-41>.
2. Дрокіна, А. С. (2020). Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук / Українська інженерно-педагогічна академія, Харків. Доступ через https://science.uipa.edu.ua/wp-content/uploads/2020/06/dis_Drokina.pdf (дата звернення : 10.11.2023).
3. Dmitriiieva N. S. Ways of organizing the process of forming the innovation-oriented personality of the future teacher of physical culture. *Innovative Pedagogy*. 2022. 52. 2. P. 103–106. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/52.1.19>.

REFERENCES

1. Dmitriiieva, N., Khoruzha, L. (2023). Naukovo-metodolohichni pidkhody do formuvannia innovatsiino-zoriientovanoi osobystosti maibutnoho vchytelia fizychnoi kultury. [Scientific and methodological approaches to the formation of an innovation-oriented personality of the future teacher of physical culture]. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka – Topical issues of the humanities: an intercollegiate collection of researchers working with young people with Drohobych workers at Ivan Franko University. 63. 268–273. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/63-1-41>. [in Ukrainian].
2. Drokina, A. S. (2020). Formuvannia informatsiinoi kompetentnosti maibutnykh uchyteliv pochatkovoї shkoly v protsesi profesiinoi pidhotovky (dysertatsiia na zdobuttia naukovoho stupenia kandydata pedahohichnykh nauk). [Formation of informational competence of future primary school teachers in the process of professional training (dissertation for obtaining the scientific degree of Candidate of Pedagogical Sciences)]. Ukrainska inzhenerno-pedahohichna akademiia, Kharkiv. Retrieved from https://science.uipa.edu.ua/wp-content/uploads/2020/06/dis_Drokina.pdf (access date : 10.11.2023). [in Ukrainian]
3. Dmitriiieva, N. S. (2022). Ways of organizing the process of forming the innovation-oriented personality of the future teacher of physical culture. *Innovative Pedagogy*. 52. 2. P. 103–106. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/52.1.19>.